

ALEXA KÁROLY

A HISTÓRIA TELE VAN VÁRATLANSÁGOKKAL

45-ben születtem, abban az évben, amikor újra és ki tudta akkor, milyen hosszú időre eldőlt Magyarország sorsa. Jelzésértékű volt számomra, hogy nem Magyarországon jöttem a világra: a legújabb kori világháborús történelmi sodródásba belekerült a mi családunk is... Apám katonatiszt volt, bajtársaival hátrált az oroszok elől (ha nem is leeresztett fegyverrel, amiként erről a KABSZ szórványos legendái tudósítanak), édesanyám követte, így születtem egy ausztriai kisvárosban, Radstadtban.

Gyerekoromban otthon Trianonról nem beszéltek, nem volt erről szó. Közben viszont lassacskán nyilvánvalóvá vált, hogy mindenféle családi elágazásom a „határokon túlra” vezetett, mind a négy nagyszülőm nem Csonka-Magyarországon született, hanem egyik a Felvidéken, másik Versecen, a Délvidéken és így tovább... Olyan sajtóságon „csonka” családban nőttem tehát föl, amelynek Trianon volt a megcsonkítója. A család egyetlen ágának sem volt pontos és generációs meghatározottságú „helye”. Ez nagymértékben megalapozta a továbbiakat, indulati kötődéseimet és kényszereimet: például úgy, hogy elkezdtem keresgélni a vonatkozó papírokat, rájöttem, hogy el kell menni Gölnichányára, el kell menni Versecre és így tovább... És olvas az ember, olvas

egyre többet, és lassan rájön, hogy azok a furcsa frusztrációk, amik benne vannak az emberben, mihez is köthetők. És mi az a fantomfájdalom, amiről Karinthy olyan szívhez szólóan beszél a kisfiának az országvesztés után, aki (Karinthy Cini) aztán legyen bármily frivol világpolgár, nem tud nem megrendülni egy-egy elcsatolt magyar területet meglátogatva. Trianon – a mi gyászunkon túl – egy olyan birodalom felbomlása, megsemmisülése, amelyről azt hihette mindenki, hogy általa egy olyan integráció része lesz a magyar királyság is, ami igenis példaadó alakulat és rendszer Európa számára is. Ettől riadoztak a szomszédos kisépek és erre uszultak a világpolitika nagyjai. Ezek a tények meghatározták irodalmi, irodalomtörténeti érdeklődésemet éppúgy, mint sokunk számára az állandó, megkülönböztetett, folyamatos érdeklődést az elcsatolt részek iránt, hiszen szinte

mindnyájunknak voltak, vannak rokon, családi kapcsolata az elszakított területeken élőkkel. Őket, ezeket a kapcsolatokat kerestük e vidékeket járva, vittünk szavakat, könyveket, emlékeket, tárgyakat, eszméket – egyféle szellemi integráció volt ez, kimondva-kimondatlanul azzal a felismeréssel, hogy hiába Trianon, hiába a szétszakítottság, egyek vagyunk, és ez a magyar kultúrnemzet folyamatosan, töretlenül, egységesen létezik. Ennek szerintem óriási a jelentősége. Emlékszünk arra a bizonyos legelső, 1988. június 27-ei Erdély-tüntetésre ott a Hősök terén: akkor mutatkozott meg talán legelőször a maga fenségében... Sok-sok éves „aprómunka” után... Amikor azért ott lappangtak a Liget bokrai között a vízágyúk. Miután belerobbant ebbe a trianoni világba a rendszerváltás okozta változások sorozata, úgy érzem, sok minden alapvetően más lett. Az a fajta, talán romantikus, talán másmilyen mitológia, amely a súlyos hiányérzetből fakadt, amely alapvetően jellemezte a korábbi évtizedeket, egyre kevésbé lett észlelhető. Egyre kevesebb az a fajta pátosz, amely olyan sajtóságon varázslattal kapcsolt bennünket az elszakított, határokon túlivá lett területek magyarságához. Nagyon sok rossz élményünk lett az ájtottakkal kapcsolatosan, kint is azt tapasztaltuk, hogy ott sem min-

denkít az a bizonyos klasszikus magyarságtudat hevít, megláttuk például, hogy bizonyos szempontból mennyire nehezen tolerálható az erdélyi magyar politikai elit működése: milyen sok talmi, csupán a hatalomra törő megnyilvánulás tapasztalható, hogyan folyik egymás esztelen pusztítása, például az RMDSZ-en belül, mindent összevéve, mintha eltűnt volna az egész folyamat, Csurka Pista bátyám szép szavával: a „magyar ügy” nemes pátosza és felemelő lendülete. Máshol sem állunk jobban: a Felvidéken, abban a bizonyos déli sávban egyre jobban szorul össze és olvad be a magyarság, a viszonylag kevésbé brutális cseh, majd szlovák politika szépen elmosta, lecsendesítette a politikai indulatokat, mintha békésen kívánnák, hogy a magyar öntudat, a magyarságtudat szépen halványuljon csak, hiszen mi hiányozhatott: olcsó és jó a sör, és a Csalóköztől Királyhelmecig nézhették a magyar tévét, minden magyar futballmeccset látni lehetett, és az értelmiség innen is szép csöndben átszivároghatott az anyaországba... A Délvidéken a Tito-rendszerben nemzeti szempontból egyszerűen katasztrofális volt a helyzet, éppen a maga álságos „jugoszlávsága” révén, ma is az, csak másképp: nemcsak az eszelős korábbi „jugó” hamisság, hanem a döbbenetes nemzetietlenség is váltig dominál. A teljes széthullás és bizonytalanság, két történelmi jellegű történés által meghatározottan: a titói időkben nagy számban Németországba dolgozni kimentek egyfelől, a helyi politikai elit és az értelmiség kötelező „jugoszláviaiság”-mániája másfelől... Erre a végtelenül ostoba, bornírt kártékonyásra azután csak „rájátszott” a háborút követő újabb nagy népkeveredés – nemcsak az elmenekült magyarok, de a délvidéki városokba nagy számban betelepült, kezelhetetlen idegenek. Mindezt

csak betetőzte, hogy a Magyarországra áttelepült délvidéki értelmiség legnagyobb része nem a nemzeti oldalt, hanem az SZDSZ körüli társulatot erősítette, és erősíti most is. (Jó pár megélhetési erdélyivel szimbiózisban.) Összességében: alighanem csak a kompakt Székelyföld az, ami megőrizhető valamiképpen, talán mint rezervátum, mint bantusztán. Ha ezek nem túl erős szavak. Egész Erdélyben, Felvidéken, Délvidéken gondolkodni már végképp illúzió, hat-nyolcmillió románossal és végzetesen elmagyartalanított városokkal, betelepítettekkel és legfőképpen – ilyen tudatállapotú, fogyatkozó magyar népességgel. Székelyföldhöz valamennyire társulhat Kolozsvárhoz közel Kalotaszeg és talán a Partium egy része is. A balkánosodás szinte totális. Lehetetlen állapot, úgy érzem, hogy ez ellen a magyar politika sehol-soha nem állt-áll a feladata magaslatán. A Fidesz politikája alapvetően helyes, már a magyar igazolvány óta, ami szinte megváltás volt sokaknak – ami azóta történt, az is jó és sok tekintetben méltó folytatás. Nagyon is érthető és indokolt, hogy annyi erdélyi magyar otthonban látni Orbán Viktor fényképét... Más kérdés, hogy a határon túlra irányuló támogatások túl gyakran nem a megfelelő helyre érkeznek, a Fidesz támogattjai pedig a választásokon túl sokszor, szinte rendszeresen megbuknak.

Trianon óta már négy generáció ment el. Ez az idő sok mindent felszámolt, sok mindent pszichésen helyre is rakott, ugyanakkor olyan, váltig gennyedző sebet ejtett a magyarság testén, amely nem gyógyul. Úgy látszik, mintha a történelem mozgása olyan lenne, hogy a barbárabb civilizációk ereje, vitalitása, de főleg az „éhsége” (mindenre és minden értelemben) kiszorítja a fejlettebbeket, a magyart, a szászt. Hogy kezdetünk-e ez-

zel az általános defenzívába szorultsággal valamit? Van-e, lehet-e egyáltalán bármiféle nemzetstratégiai perspektíva? A nemzettudat terén szinte mindenhol nagy változások tapasztalhatók – talán még mindig Magyarországot kivéve. Itt az „örök” vereség állapotába látszik beleólmosodni az ország, és ennek nagyon komoly, még mindig meglévő belső és külső okai vannak. Szükség volna arra, hogy nálunk egy stabil, egységes, komoly identitástudattal bíró politikai erő működjen a hatalomban. És hosszú ideig. A jelenlegi kormányzatban van némi elmozdulás ebbe az irányba, de a döntő kérdés váltig az, hogy Csonka-Magyarország életereje, elszántsága, vitalitása mihez lesz elegendő? Forsszírozzuk-e például, hogy a hanyatló magyar életerőt az áttelepültekkel is jobban mozgásba hozzuk, vagy a biológiai életerőt az elszakított területeken helyben tartva az eddigieknél sokkal jobban ott, „helyben” erősítsük, fokozzuk, tápláljuk? A magyar politika, úgy tűnik, hála Istennek tényleg elmozdulóban van ebbe az irányba. Persze azért elég bizonytalan stratégia ez, de nincs más lehetőségünk. Azt hiszem, azok a tényezők, hogy a gazdasági folyamatokba, az ellátási rendszerekbe belekerültek olyan elszakított területek, mint például Kárpátalja, példaadók lehetnek. Az a nemzeti háló, amit elvagdalni próbáltak 1918-tól kezdve, kezd visszaállni. Ez jelentheti a perspektívát. De ez az eltelt száz év azért jócskán megtette a magáét. Szerencsére, mint „kvietált” történelemtanár mondom ezt: a história tele s tele van váratlanságokkal, abszurd fordulatokkal. Annyi rossz után miért ne ajándékozhatna meg bennünket valami jóval is most már a Gondviselés?

(Lejegyezte Domonkos László 2016 júliusában)